



Lajtár István<sup>1</sup>

## A feltételes szabadságra bocsátásról

Az elítéltek feltételes szabadságra bocsátása a hazai büntető anyagi jog és a büntetés-végrehajtási jog olyan – komoly hagyományokkal rendelkező – intézménye, amelynek helyes alkalmazásához alapvető társadalmi érdek fűződik. Olyan jelentős kedvezményt jelent, amelynek engedélyezése során a bíróság – a jogszabályban meghatározott feltételek fennállása esetén – eltekint a büntetés meghatározott részének végrehajtásától. Annak az immár hárompólusú rendszernek az egyik eleme, amelyben az elítélt vagy teljes izolációban (büntetés-végrehajtási intézetben), vagy időszakos ellenőrzés mellett, teljesen szabadon (feltételes szabadságon) van, vagy köztes megoldásként személyi szabadsága teljes elvonásának megszüntetése mellett, mozgási szabadságának és a tartózkodási helye szabad megválasztása jogának korlátozására kerül sor (reintegrációs őrizet). A feltételes szabadságra bocsátással a szabadságvesztés büntetés ténylegesen végrehajtható tartama csökken, ez azonban jogi értelemben továbbra is a szabadságvesztés szerves részét képezi, az eredménytelen feltételes szabadság ugyanis nem számít be a szabadságvesztés tartamába. A feltételes szabadságra bocsátás – az elítélt arra irányuló eltökélt szándéka esetén – annak egyik eszköze lehet, hogy mihamarabb elkötelezze magát a törvénytisztelő életmód folytatása mellett, segíti a társadalomba való visszailleszkedést, egyúttal hozzájárul a börtönszűfoltosság enyhítéséhez is. Ez utóbbi következmény azonban nem lehet szempont a jogintézmény alkalmazása során.

### A szabadságvesztés végrehajtásának célja

Tekintettel arra, hogy a jogintézmény kizárólag a büntetés, ezen belül is a szabadságvesztés büntetés céljának következetes figyelembevételével alkalmazható, ezért annak részletes vizsgálata előtt megkerülhetetlen ezen célok rövid áttekintése. A büntetés célja a társadalom védelme, a törvénytisztelő állam-

<sup>1</sup> Közjogi legfőbb ügyész helyettes; Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, c. egyetemi tanár.

polgárok megóvása a bűnözéstől és a helyes társadalmi értékrend érvényre juttatása. Ennek egyik oldala az egyéni, a másik az általános megelőzés. A törvény által meghatározott büntetési célokat a bíróságok hivatottak érvényesíteni az igazságszolgáltatás során. A társadalom védelme minden jogkövető polgár érdeke, közérdek. Ezért is kiemelt fontosságú, hogy az eljáró bíróságok azt soha, egyetlen döntésük során se tévesszék szem elől. A szabadságvesztés végrehajtásának célja pedig az ügydöntő határozatban meghatározott joghátrány érvényesítése, valamint a végrehajtás alatti reintegrációs tevékenység eredményeként annak elősegítése, hogy az elítélt szabadulása után sikeresen visszaailleszkedjen a társadalomba, és a társadalom jogkövető tagjává váljon.<sup>2</sup>

### A feltételes szabadságra bocsátás jogintézménye

A feltételes szabadságra bocsátás intézménye a nevelés gondolatának elterjedésével az elítéltnak a társadalomba való fokozatos visszavezetése, a szabad életbe történő beilleszkedés elősegítése érdekében alakult ki. A bíróság számára korrekciós lehetőség, az elítélt számára pedig perspektívát nyújt, ugyanakkor átmenetet és próbátételt is jelent a társadalomba való visszaailleszkedéshez. Ennek során az elítéltet azzal a feltétellel helyezik szabadlábra, hogy amennyiben újabb bűncselekményt nem követ el, és a számára előírt magatartási szabályokat megtartja, a tetтарыnos büntetésének hátralévő részét nem kell letöltenie. A jogintézmény a kriminálpedagógia eszköztárában foglal helyet, ugyanis a büntetés-végrehajtás rendjének megtartására ösztönzi az elítéltet, s ezáltal segíti a büntetés-végrehajtási szervek munkáját is. A feltételes szabadságon lévő elítélt felügyelete és annak kilátásba helyezése, hogy újabb bűncselekmény elkövetése vagy súlyos magatartási szabályszegés esetén a büntetését folytatnia kell, mind olyan tényezők, amelyek szintén segítik az elítélt nevelését és reszocializálását. A korábbi szabadulás reménye pozitívan befolyásolhatja az elítéltek viselkedését, magatartását, amelynek hatása folytatódik a feltételes szabadság tartama alatt is.

A feltételes szabadságra bocsáthatóság kapcsán határozottan és egyértelműen rögzíteni szükséges, hogy az nem automatizmus, a lehetőség nem jelent alanyi jogot arra, hogy az elítélt a szükséges várakozási idő után ténylegesen szabaduljon. Az alapügyben eljáró bíróság kizárólag a kedvezmény lehetőségéről dönt, illetve csupán deklarálja a törvényi rendelkezést (BELOVICS 2018, 452.). A törvényben meghatározott „várakozási” idő eltelté kizárólag azt jelenti, hogy az eljáró bíró megvizsgálja az engedélyezés feltételeit, majd azokat mérlegelve dönt az engedély

<sup>2</sup> A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény 83. § (1) bekezdés.



megadása vagy megtagadása tárgyában. Tekintettel arra, hogy a helytelen alkalmazás súlyos következményekkel járhat, ezért a bíróságnak komoly körültekintés mellett kell meghoznia felelős döntését. Az engedély megadására kizárólag akkor kerülhet sor, ha az megalapozottan szolgálja a büntetés célját. Ellenkező esetben éppen maga a bírói döntés jelenthet potenciális veszélyt a társadalomra. A feltételes szabadságra bocsátás szabályai gyakran változtak, alkalmazására hol szigorúbb, hol enyhébb előfeltételek mellett kerülhetett sor. Az utóbbi időben több olyan, jelentős tárgyi súlyú, élet és testi épség elleni bűncselekmény elkövetéséért elítélt vonatkozásában is sor kerülhetett a jogintézmény alkalmazására, ami – a büntetési célok érvényesülése tekintetében – komoly aggályokat ébresztett. Ezért a társadalom védelmének igénye szükségessé tette a vonatkozó jogi szabályozás ismételt átgondolását.

2019 végén az igazságügyi miniszter átfogó kormányzati vizsgálatot kezdeményezett. Ennek eredményeként – a hozzátartozók sérelmére elkövetett súlyos személy elleni erőszakos bűncselekmények áldozatainak fokozottabb védelme érdekében – 2020. év elején olyan komplex módosító törvénycsomag tervezete készült el (a továbbiakban: Tervezet), amely a büntető anyagi jogi szabályok szigorítását is tartalmazta. Ezzel párhuzamosan a Kúria elnöke által 2020. évre vonatkozóan felállított öt joggyakorlat-elemző csoport egyike a feltételes szabadságra bocsátás feltételeit is vizsgálatának tárgykörébe vonta a büntetés-végrehajtási bírói gyakorlatban.

### **A feltételes szabadságra bocsátás feltételei és az alkalmazást kizáró okok**

A feltételes szabadságra bocsátás büntető anyagi jogi feltételeit a Büntető törvénykönyv (a továbbiakban: Btk.)<sup>3</sup> 38. §-ának (1)–(3) bekezdése tartalmazza. Alkalmazásának objektív időbeli, valamint az elítélt magatartásával kapcsolatos szubjektív feltételei egyaránt vannak. A feltételes szabadságra bocsátás feltételeire vonatkozó törvényi rendelkezéseket a Büntetés-végrehajtási Kódex<sup>4</sup> (a továbbiakban: Bv. tv.) 188–190. §-a részletezi. Ezen szabályozást a jogalkotó 2019. január 1-jei hatállyal pontosította.<sup>5</sup> A feltételes szabadságra bocsátás célja a büntetés anyagi jogi jogszabályban meghatározott céljával átfedést tartalmaz, és bár a korábbi normaszöveg széles mérlegelési lehetőséget biztosított a jog-

<sup>3</sup> A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény.

<sup>4</sup> A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL törvény.

<sup>5</sup> 2018. évi CXXII. törvény 26. § (1) bekezdés.

alkalmazó számára, ennek ellenére – konkrét jogszabályi rendelkezés hiányában – adott volt a lehetőség egy szűkebb jogértelmezésre. A bírói gyakorlat nem volt egységes abban a tekintetben, hogy a büntetés céljának megvalósulása körében vizsgálándó-e az elkövetett bűncselekmény jellege és a kiszabott büntetés, vagy kizárólag a büntetés végrehajtása alatt tanúsított magatartás vehető figyelembe. A feltételes szabadságra bocsátás elsődlegesen a speciális prevenciót szolgáló intézmény, azonban nem hagyható figyelmen kívül a Btk. 79. §-a alapján, hogy a büntetés célja alapvetően a társadalom védelme, ezért nem mellőzhető ennek vizsgálata a feltételes szabadságra bocsátás engedélyezéséről való döntés alkalmával sem.

A feltételes szabadságra bocsátásról a büntetés-végrehajtási bíró (a továbbiakban: bv.-bíró) a büntetés-végrehajtási intézet (a továbbiakban: bv.-intézet) előterjesztése alapján<sup>6</sup> – összetett szempontrendszer figyelembe véve – dönt. A jogintézmény alkalmazásának objektív feltétele a határozott ideig tartó szabadságvesztés büntetés bíróság által meghatározott részének (életfogytig tartó szabadságvesztés esetén a bíróság által meghatározott tartamnak) a letöltése. A Btk. a feltételes szabadság legkorábbi időpontját nem a végrehajtási fokozathoz, hanem az elkövető előéletéhez igazítja. Tekintettel arra, hogy azok a terheltek, akik korábban még nem vagy csak viszonylag régebben követtek el olyan bűncselekményt, amely miatt végrehajtandó szabadságvesztésre ítélték őket, nagy valószínűséggel könnyebben és hamarabb visszaileszkednek a társadalomba és törvénytisztelő életmódot folytatnak, ha korábban feltételes szabadságra kerülhetnek. A feltételes szabadságra bocsátás szubjektív feltételét nem a Btk., hanem a Bv. tv. 188. § (1) bekezdésének *b)* pontja tartalmazza. Ennek értelmében a feltételes szabadságra bocsátásnak akkor van helye, amennyiben alaposan feltehető, hogy a büntetés célja további szabadságelvonás nélkül is elérhető. A jogalkotó – a hatályos szabályozás alapján – arra nézve is rendelkezik, hogy a szubjektív feltétel szempontjából a bv.-bírónak mit kell vizsgálat tárgyává tennie.<sup>7</sup>

A törvény a korábbi szabályozáshoz képest egyértelművé teszi, hogy a feltételes szabadságra bocsátás kérdésében való döntés meghozatalakor értékelni kell az elkövetett bűncselekmény büntetési célokhoz, illetve az elítéltnak az elkövetett bűncselekményhez való viszonyát. Ez nem jelenti azt, hogy a bv.-bíró felülmérlegelné vagy újraértékelné azokat a körülményeket, amelyeket a perbíró a büntetés kiszabásakor értékelt. A speciális prevenciók céljainak érvényesülésének vizsgálatakor az elkövetett bűncselekményt, a kiszabott büntetést és a még végrehajtásra váró tartamot együttesen kell vizsgálni, amely egyúttal viszonyítási

<sup>6</sup> Bv. tv. 57. § (1) bekezdés.

<sup>7</sup> Bv. tv. 188. §§ (1a) bekezdés.

alap is abban a tekintetben, hogy az elítélt a büntetés kiszabását követően milyen magatartást tanúsított. Ez utóbbi körben a megbánásnak van kiemelkedő jelentősége, amelyre utalhat az, hogy az elítélt a büntetés végrehajtása alatt tett-e bármit, ami az okozott sérelem vagy kár reparálását szolgálja a sértett irányába, ideértve a bűncselekménnyel okozott kár megtérítését, a megítélt polgári jogi igény teljesítését vagy a teljesítés megkezdését.

A törvény fenntartja a büntetés végrehajtása alatt tanúsított magatartás értékelését, ami alatt a végrehajtás rendjének való megfelelés, vagyis a fenyítések és jutalmazások, továbbá a reintegrációs programokban való előrehaladás értendő. A törvénytisztelő életmód folytatására való készség tág kategória. Nyilvánvaló, hogy pusztán az elítélt börtönkonform viselkedése, a fogvatartás rendjét és biztonságát sértő magatartástól való tartózkodása önmagában nem adhat kellő alapot a pozitív következtetés levonására. Ebben a körben értékelhető az elítélt jövőbeli lakhatására, foglalkoztatására, életmódjára vonatkozó elképzeléseiről szóló nyilatkozata, az ezzel összefüggésben benyújtott igazolások, a meghallgatás idején beszerzett bűnügyi nyilvántartási adatok vagy a pártfogó felügyelői vélemény. Vizsgálható továbbá az elítélt végrehajtandó szabadságvesztés kiszabását követően a végrehajtás megkezdéséig, illetve a kényszerintézkedések hatálya alatt töltött idő beszámítása folytán a szabadlábon lévő elítélt feltételes szabadságra bocsátásáról szóló döntésig terjedő időben tanúsított magatartása. A törvényi szinten megjelenő mérlegelési szempontrendszer komplex vizsgálatának előírásával a jogalkotó célja egy egységes, a vonatkozó elvárásoknak és a megalapozott társadalmi igénynek megfelelő jogalkalmazási gyakorlat kialakítása volt (LAJTÁR–SZŰCS 2019, 64–65.).

A törvény a fentiek szerinti feltételek meghatározása mellett további *olyan körülményeket (kizáró okokat)* is meghatároz, amelyek fennállása esetén a jogintézmény alkalmazására nem kerülhet sor. A jogalkotó megítélése szerint a büntetés célja a szabadságvesztés büntetés teljes kiállása nélkül nem elérhető azzal az elkövetővel szemben, akit olyan szándékos bűncselekmény miatt ítélték szabadságvesztésre, amelyet korábbi határozott ideig tartó végrehajtandó szabadságvesztésre ítéltése után, a végrehajtás befejezése vagy a végrehajthatóság megszűnése előtt követett el. Nem bocsátható továbbá feltételes szabadságra az elítélt a három hónapi minimális tartam letöltése előtt sem. Ennek indoka, hogy az elítéltnek a meghatározott minimumot le kell töltenie a bv.-intézetben ahhoz, hogy megalapozottan állást lehessen foglalni a feltételes szabadságra bocsáthatóság kérdésében. Ezen időtartamba azonban beszámít az előzetes fogva tartásban töltött idő is. Hasonló módon kizárja a törvény a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét azon elítélt esetén is, aki a bűncselekményt bünszervezetben követte el, további kizáró körülmény a többszörös visszaesés, amennyiben a szabadságvesztést fegyházfokozatban kell végrehajtani, valamint

az erőszakos-többszörös visszaesés. Ezen elkövetői körnél ugyanis a feltételes szabadság lehetőségének megadása eleve indokolatlan, illetve célszerűtlen, mivel nincs kellő alap annak feltételezésére, hogy a büntetés célja a büntetés teljes tartamának kiállása nélkül is elérhető.<sup>8</sup>

A jogalkotó a feltételes szabadság alkalmazását kizáró okok körét – a 2020. év elején elkészült Novella tervezete által – tovább kívánja szigorítani. A Btk. 38. §-át kiegészítő módosítás célja, hogy a legsúlyosabb, emberi életet vagy testi épséget sértő bűncselekmény, valamint a hozzátartozó sérelmére elkövetett jelentős tárgyi súlyú személy elleni bűncselekmény elkövetője határozott ideig tartó szabadságvesztés esetén a törvény erejénél fogva legyen kizárva a feltételes szabadság kedvezményéből. Ezen kategorikus tilalmat a legsúlyosabb esetekben, a más ember életének szándékos kioltásával elkövetett bűncselekmények esetében semmilyen különös méltánylást érdemlő körülmény sem oldhatná fel. A Tervezet azonban törekszik a nyilvánvalóan méltánytalan helyzetek elkerülésére, ezért bizonyos egyéniesítésre is lehetőséget kíván biztosítani. Ennek értelmében a kivételt nem ismerő esetek körébe nem tartozik bele a gondatlan emberölés, a halált okozó testi sértés, mert ezen esetekben az eredményre csak gondatlanság terjedhet ki. A Tervezet az emberölésen kívül a halálos eredménnyel járó, egyéb bűncselekmények (népirtás, fogolyzandulás stb.) esetén kizárólag a szándékos halálokozásra korlátozza a kötelező kizárás eseteit.

A Tervezet szerinti differenciált szabályozás lehetővé tenné, hogy bizonyos kivételes, különös méltánylást érdemlő esetekben (kísérlet vagy előkészület, részeség, korlátlan enyhítés alkalmazása stb.) a bíróság továbbra is rendelkezhesen a feltételes szabadság alkalmazásáról. Erre akkor lenne mód, amennyiben az elkövetés körülményeire, az elkövető személyében rejlő társadalomra veszélyesség fokára vagy egyéb büntetéskiszabási körülményekre figyelemmel a büntetés célja pártfogó felügyelet elrendelésével és külön magatartási szabály meghatározásával elérhető. A nemzetközi egyezményekben meghatározott azon elvárásra figyelemmel, amely szerint a szabadságelvonás fiatalkorúval szemben csak végső eszköz lehet, esetükben a jogalkotó a bírói mérlegelés körébe utalja a kedvezményből való kizárás lehetőségét. A Tervezet csak a határozott ideig tartó szabadságvesztés büntetéseket érinti, annak érdekében, hogy a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés büntetések köre ne bővüljön.

A büntetés annál inkább képes elérni célját, betölteni rendeltetését, minél rövidebb idő telik el a jogerős határozat meghozatala és a szankció végrehajtásának megkezdése között. A foganatba vétel időszerűségéhez alapvető törvényesség, hatékonysági és garanciális érdekek fűződnek. A gyakorlati tapasztalatok azt mutatták, hogy a korábbi években folyamatosan csökkent a végrehajtandó

<sup>8</sup> Btk. 38. § (4) bekezdés.

szabadságvesztést önként megkezdők aránya, ezért a jogalkotó az elítéltek ezen mulasztását igen szigorúan szankcionálja. A Bv. tv. 87. §-ának (1) bekezdése kimondja, hogy azt az elítéltet, aki a határozott ideig tartó szabadságvesztés letöltését önhibájából határidőben nem kezdte meg, ki kell zárni a feltételes szabadság kedvezményéből. Az elítéltet azonban erre a következményre a szabadságvesztés megkezdésére adott felhívásban, halasztás engedélyezése esetén a határozatban figyelmeztetni kell. Ennek elmaradása esetén – a bírói gyakorlat szerint – nem kerülhet sor a kedvezményből kizárára (BELOVICSVÓKÓ 2018, 121.).

### A feltételes szabadság esedékessége és előkészítése

A feltételes szabadság esedékessége azt az időpontot jelenti, amikortól az elítélt legkorábban részesülhet e jogintézmény nyújtotta kedvezményben, akkor válik esedékessé – feltéve, hogy annak alkalmazása nem kizárt –, amikor a törvényi várakozási idő eltelt. Az esedékesség időpontja előtt kerül sor a feltételes szabadságra bocsátás előkészítésére és elbírálására. A jó előkészítés a helyes döntés egyik garanciája. A feltételes szabadságra bocsátás előkészítése mindazon intézkedések megtételét, eljárási cselekmények elvégzését jelenti, amelyek ahhoz kellene, hogy a bv.-bíró a megalapozott érdemi döntés meghozatalához szükséges ismeretekkel rendelkezzen. Az előkészítéshez tartozik a bv.-intézet által elkészített előterjesztés (értékelő vélemény és javaslat),<sup>9</sup> indokolt esetben a pártfogó felügyelői vélemény beszerzése, valamint az elítélt meghallgatása. Amennyiben a döntéshez bizonyítás felvétele szükséges, a bv.-bíró tárgyalást tart, amelyen az ügyész és a védő részvétele kötelező.

A jogalkotó az elítélt vagy a védő számára is lehetővé teszi, hogy kezdeményezzék a jogintézmény alkalmazását, de csak azt követően, hogy a bv.-bíró az elítéltet nem bocsátotta feltételes szabadságra. A kérelmet a bv.-intézet – értékelő véleményével és javaslatával – 30 napon belül továbbítja a bv.-bíróhoz. Ha azonban az elítélt vagy védője egy éven belül új körülményre való hivatkozás nélkül ismételtén terjeszt elő kérelmet, úgy a bv.-intézet az általa készítendő értékelő vélemény és javaslat elkészítését mellőzheti. Értelemszerűen magát a kérelmet ez esetben is továbbítani szükséges – 8 napon belül – a bv.-bíróhoz, akinek arról határoznia kell. A törvény ezzel biztosítja, hogy a visszaélésszerű joggyakorlás ne eredményezze a büntetés-végrehajtási szervezet tevékenységének indokolatlan és aránytalan megnehezítését.

<sup>9</sup> A szabadságvesztés, az elzárás, a letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletszabályairól szóló 16/2014. (XII.19.) IM rendelet 93. §, 137. § (1)–(3) bekezdés.

## A feltételes szabadságra bocsátás elbírálása

A bv.-bíró a bv.-intézet előterjesztése alapján az elítélt meghallgatását követően, az objektív és a szubjektív feltételek értékelését követő mérlegelés alapján, határoz a feltételes szabadságra bocsátásról. A feltételes szabadságra bocsátás kérdésében tartott meghallgatáson vizsgálja továbbá az elítélt személyiségét, személyi és családi körülményeit, vagyoni helyzetét, befogadó környezetét, korábbi életfelfogására és életvezetésére vonatkozó adatokat, valamint azt, hogy az elítélt ellen van-e újabb büntetőeljárás folyamatban.<sup>10</sup> A jogintézmény alkalmazására csak akkor kerülhet sor, amennyiben az elítélt személyiségének, a büntetés-végrehajtás alatt tanúsított magatartásának, a szabadulásra való felkészülésének vizsgálata után, továbbá valamennyi jogszabályi körülmény részletes és alapos elemzését követően az a meggyőződés alakul ki a bv.-bíróban, hogy további szabadságelvonás nélkül is remény van az elítélt társadalmi beilleszkedésére, az újabb bűnelkövetéstől való tartózkodására.

Fontos garanciális elem, hogy a feltételes szabadság tárgyában hozott bv.-bírói határozattal szemben az elítélt és a védő mellett az ügyészség is fellebbezést jelenthet be, amelynek a feltételes szabadság megkezdésére halasztó hatálya van. A gyakorlati tapasztalatok tanulsága szerint a megalapozott ügyészi fellebbezések olyan elítéltek feltételes szabadságra bocsátását akadályozhatják meg, akik esetében a jogintézmény alkalmazása nem állna összhangban a büntetés céljával, a társadalom védelmével. Az alkalmazás mellőzése természetesen nem jelenti azt, hogy az elítélt egyszer s mindenkorra elesett a kedvezménytől. Ilyenkor ugyanis a bv.-bíró a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét – a törvényben írt feltételek teljesülése esetén – később újból megvizsgálhatja. Életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt vonatkozásában pedig a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét először legkésőbb két év múlva, azt követően pedig évente meg is kell vizsgálnia.

Összefoglalva megállapítható, hogy a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége jogrendszerünk fontos jogintézménye. Engedélyezésére meghatározott törvényi feltételek fennállása esetén, alapos előkészítés után, számos körülmény komplex mérlegelését követően meghozott felelős döntés alapján, jogorvoslati jog biztosítása mellett kerülhet sor. Rendeltetését azonban – a konkrét jogi szabályozástól függetlenül – csak akkor töltheti be, amennyiben mindig a büntetés céljának messzemenő figyelembevételével alkalmazzák.

<sup>10</sup> A fogvatartott személy esetében a büntetőeljárás lefolytatása, továbbá a büntetőügyekben hozott határozatok végrehajtása során a bíróságokra és egyéb szervekre háruló feladatokról szóló 9/2018. (VI.11.) IM rendelet 117. §.



## Irodalomjegyzék

- BELOVICS Ervin (2018): *Büntetőjog I. Általános rész.* (Második, hatályosított kiadás.) Budapest, HVG-Orac.
- BELOVICS Ervin – VÓKÓ György (2018): *Büntetés-végrehajtási jog.* Budapest, HVG-Orac.
- LAJTÁR István – SZŰCS András (2019): *Büntetés-végrehajtási jog. Jogi szakvizsga felkészítő kötet.* (Harmadik, átdolgozott kiadás.) Budapest, Patrocinium.